

היכלי תורה

שיעורי תורה
רשק

ערש"ק פרשת חקת א תמוז תשסח ♦ דף היומי בבלי: סוטה מא ירושלמי: כתובות מט

ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה ואם מימיך נשתה אני ומקני ונתתי מכרם..

נושאי הדף בעלון

חנופה לאשתו.....סוטה מא

טבילה קודם ברכת

כהנים.....סוטה מא

סגולה לא לשקר.....סוטה מב

אם לספר דאגותיו

לאחרים.....סוטה מב

יציאה מחוץ לעיר בשנה

הראשונה.....סוטה מג

קניית בית קודם הנשואין או

לאחריו.....סוטה מד

נשים במלחמה.....סוטה מד

קביעת זמן המוות.....סוטה מה

המיוחס לגדול מלפני כמה דורות אם יכול
לכתוב עליו 'קני'.....סוטה מו

נתינת מתנות בחתונה.....סוטה מז

לקיחת מתנות לעונג

שבת.....סוטה מז

כפתור ופרח.....עמוד 5

בשליחות הראשונה למלך אדום, כאשר נתבקש הלה לתת לישראל לעבור בארצו, נאמר בפסקנות 'ולא נשתה מי באר'. אולם בשליחות זו השניה נקטו בני ישראל בלשון של ספק 'ואם מימך נשתה'. דבר זה טעון הסבר, איזה דבר נפל בין השליחות הראשונה לשניה, שבגללו נסתפקו ישראל שמא יצטרכו לשתות ממימיו של מלך אדום.

ברם, יש להבחין בשינוי נוסף בין השליחות הראשונה לשניה, כי בפעם הראשונה אמרו 'דרך המלך נלך', היינו שילכו בסרטיא ופלטיא הן הדרכים הרחבות הכבושות להילוך רבים. ואילו בשליחות השניה, כאשר נוכחו לדעת שאין מלך אדום חפץ להעבירם בארצו, מיעטו את בקשתם ואמרו רק 'במסלה נעלה', כלומר, שילכו רק בשבילים ובדרכים צרות, ולא ימעטו את בני אדום מהילוכם בדרכי הרבים שלהם.

ידוע היה להם לבני ישראל כי אין משה ואהרן עתידים להכנס אתם לארץ ישראל, שכבר נגזרה עליהם הגזירה, ובעל כרחם ימותו הם בארץ אדום. הבאר שאת מימיה שתו בזכותה של מרים, ושחזרה להם בזכותם של משה ואהרן, עתידה היתה להפסיק מלנבוע עם מותם של משה ואהרן. אילו היתה מתקבלת בקשתם הראשונה ממלך אדום שיתר להם להלך בדרך המלך, הרי כאשר ימותו משה ואהרן בארץ אדום על גבול ארץ כנען, כבר לא יהיו צריכים יותר למימיו של מלך אדום, שהרי כל ישראל מהלכים יחד, והנם כבר על גבול ארץ כנען.

אבל כאשר נדחתה השליחות הראשונה, ובשניה המעיטו לבקש רק 'במסלה נעלה', ובדרך זו ילכו כשהקהל מפוזר לארכן של הדרכים הצרות, כאשר ימותו משה ואהרן על גבול ארץ כנען יהיה עדיין מיעוט גדול של עם ישראל בתוכה של ארץ אדום, ויצטרכו למימיו של מלך אדום.

השוני שבשליחות השניה, שבה בקשו ממלך אדום 'במסלה נעלה', חייב אותם גם לשנות את בקשתם ולכלול בה את הספק שמא יצטרכו למימיו, ולפיכך אמרו 'אם מימך נשתה'.

ע"פ פנים יפות

חנופה לאשתו

בסוגיין הובא חומרת כת החנפים. ביראים (סי' רמט) כתב שהמחניף לרשעים בארץ ישראל לבד ממה שעובר על הלאו של 'ולא תחניפו' עובר גם לאו של 'ולא תטמא את הארץ' שע"י שמתחנף בארץ הקודש מטמא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק מישראל. אך לדעת הרמב"ם (ספר המצוות שורש החמישי) אין זה לאו נוסף אלא טעמא דקרא לאסור חנופה בארץ ישראל, ובוֹיאל משה (מאמר ישוב א"י סי' קלו) האריך במחלוקת הראשונים ובחומרת החנופה בארץ ישראל, עיי"ש.

והנה כתב הפלא יועץ (ערך חנופה): ויגש אליו יהודה אמרו רבותינו צריך האדם להחניף לאשתו משום שלום ביתו ולבעל חובו שלא ילחצנו ולרבו שילמדו תורה. וע"ע שם מה שכתב בעניין חופה לעשירים ולרשעים.

ובאורחות צדיקים (שער החניפות) כתב, ויחניף אדם לאשתו משום שלום בית, לבעל חובו - שלא ילחצנו, לרבו - שילמדנו תורה. ומצוה גדולה להחניף לתלמידיו ולחביריו, כדי שילמדו ושישמעו לדבריו לקבל תוכחתו לקיים המצוות. וכן כל אדם שהוא סבור שימשכנו אליו שישמע לו לקיים המצוות, ואם יבוא עליו בכעס לא ישמע לו, אלא בחניפות יקבל תוכחתו, מצוה גדולה להחניף לו כדי להוציא יקר מזולל. כי יש אדם שאינו מקבל תוכחה בגערה אלא בנחת - שנאמר (קהלת ט ז'): 'דברי חכמים בנחת נשמעים'. ויש שצריך גערה - שנאמר (משלי ז י'): 'תחת גערה במבין'. ויש במלקות - שנאמר (משלי יט כט): 'ומהלומות לגו כסילים'. ויש אפילו בהכאות לא יועיל - שנאמר (משלי יז י'): 'מהכות כסיל מאה', אם כן מה נעשה לו? אין לו תקנה - אלא תגרשהו.

טבילה קודם ברכת כהנים

בספר המקצועות לרבינו חננאל כתב שבמקום שיש נדה בבית הכהן אסור להעלות לדוכן. אולם בכת"ס (שו"ת או"ח סי' כג) כתב שהמחמיד בזה אינו אלא מן המתמהימים. אמנם יש עיין במשנ"ב (סי' קכח ס"ק קסה) שראוי לכבן לטבול קודם ברכת כהנים.

ועיין בתשובת אריה (ליפשיץ, סוף הספר) שביאר שאין השכינה שורה מתוך עצבות ולכן אם יש לכהן נדה בביתו, הרי זה עצבות מאחר ובימים קדמונים היו קוראים לנדה גלמודה ולא היתה מתלבשת בגדי יו"ט, והכהנים המברכים את העם צריכים להיות בשמחה על כן אין ראויים לברך ברכת כהנים.

לרישום ועדכון שיעורי תורה
ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-5757

סגולה לא לשקר

בספר דרך סלולה כתב, כאשר יעלה על לבו לומר דבר שקר ח"ו יאמר כמה פעמים בפה מלא פסוק 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני' ויהרהר בדרשות חז"ל שדרשו מזה בסוגיין שכת שקרים אינם מקבלים פני שכינה ובודאי יעשה הפסוק הזה רושם בלבו וישים מחסום לפיו.

אם לספר דאגותיו לאחרים

כתב הרלב"ג (משלי יב כה) 'דאגה בלב איש', כשיקרה שיהיה דאגה בלב איש צריך להשתדל להכניע ולהשפיל הדאגה, כי אין בדאגה תועלת כלל אך נזק, והוא ממה שאינו ראוי למשכיל כי הדאגה על דבר החולף הוא שגעון, גם הדאגה לענין העתיד היא בלתי ראויה כי ראוי שיבטח האדם על הש"י, והנה יש דרך בזה להעביר הדאגה והוא שכאשר יתן אל לבו דבר טוב ישמח הדאגה, ר"ל נושא הדאגה. ועיי"ש עוד מה שפירש.

ובאגרא דפרקא (אות קיד) כתב, דאגה בלב איש ישחנה ודרשו רז"ל 'ישיחנה לאחרים', וטעמא בעי מהו הסגולה, ונ"ל דהנה כשח"ו נגזר על האדם איזה צער או איזה הפסד וחולי על שונאי ישראל, הנה האיש ההוא מצטער ביותר בעצם הצער, והנה גם קרוביו ומיודעיו ואוהביו ורעיו מצטערים בצערו כל אחד בפחות ויתר כפי קרבתם אליו ואהבתם אליו, והנה אם הוא חטא ויחוייב אליו הצער ח"ו, מה חטאו אוהביו וקרוביו שהגיע עליהם צער מצער אוהבם, ואי אפשר לומר אשר ח"ו יהיה להם עיוות הדין שיצטערו הם שלא חטאו, על חטא אוהבם אשר חטא.

ע"כ צריך לומר הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, וע"כ בעת הגיע הצער ח"ו לאיזה איש [משונאי ישראל], נידונים בזה כל הקרובים ומיודעים, וכאשר יתחייב להם כל אחד הצער בפחות ויתר, אזי חל העונש ומקבל כל אחד הצער כפי אשר חטא, ובאם יהיה אחד מהקרובים ומיודעים אשר לא יתחייב העונש אזי מן ההכרח שינצל האיש החוטא הקרוב מהצער והעונש, כי ע"י צערו יצטער גם קרובו הצדיק והשם יתברך לא יעוות משפט, וזאת היא העצה הנאמנה, דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים, אפשר ימצא איש אשר לא יחוייב אליו צער, ויצטער בצערו, ובהכרח יסיר הש"י מאתו הצער כדי שלא יצטער הצדיק.

והוסיף וכתב אחרי שאמרנו זאת מצאתי סיוע לדברינו בדברי מהר"מ חאגיז בחידושו למשניות שפירש כזה על ברכת הגומל ל'חייבים' טובות, 'חייבים' לשון רבים, שהרבה חייבים היו נידונים בצערו ובחוליו עיי"ש, ומעתה תבין מה טוב ויפה לאדם לספר צערו לצדיק, כי אפשר ואפילו לא יתפלל בעדו, כאשר רק יצטער הצדיק בצערו, יסיר הש"י צערו בכדי שלא יצטער הצדיק.

וע"ע בספר מיכלא דאסוותא (אות סד) שכתב, שבמה שאמרו 'דאגה בלב איש ישיחנה, רמזו חכמים ליתן צדקה לכבוד רבי מאיר בעל הנס בעת צרה, שהרי לרבי מאיר קראו חז"ל 'אחרים', ורמזו שדאגה בלב איש ישיחנה לאחרים, כלומר שישח דאגתו וצרתו ויתן צדקה לכבוד רבי מאיר בעל הנס.

יציאה מחוץ לעיר בשנה הראשונה

בספר החינוך (מצוה תקפב) כתב, שבכלל מצוות עשה של נקי יהיה לביתו שנה אחת, שלא יסע חוץ לעיר לצאת למלחמה ולא לענינים אחרים ימים רבים.

אמנם **במנחת חינוך** דייק מדברי **הרמב"ם** (מלכים פ"ז ה"א) שלא הזכיר איסור רק ביציאה למלחמה ולצרכי העיר, אבל זה פשוט שמותר לצאת מביתו למרחקים בשנה ראשונה, ולא נוכל לדרוש איסור שלא מצאנו בש"ס ובשאר פוסקים, ואין עולה על זכרוני בשום פוסק דין זה שחתן בשנה ראשונה לא יעמוד זולתה ימים רבים, כמו שכתב הרב המחבר.

אולם **בשו"ת חתם סופר** (אבהע"ז ח"ב סי' קנה) העיר **שבספר המצוות** (ל"ת שיא) כתב **הרמב"ם** 'ודע כי החתן עצמו מוזהר מלצאת מביתו בסחורה כל שנתו', וכתב **החת"ס** שכתב זה מסברא ואי"ז מצוות עשה או ל"ת, ומ"מ כתב שגם לדעות האוסרות מותר לצאת לתלמוד תורה וכן לכל דבר מצוה, מפני שלא עדיף מיוצא צבא שלמלחמת מצוה אפי' חתן מחדרו יוצא, ואפי' למזונות מותר לצאת משום שזה מצוה.

ובשו"ת רדב"ז (סי' רלה) נשאל אם מותר לחתן בשנה ראשונה לצאת בסחורה למדינה אחרת, והשיב שמשלשון הגמ' בסוגיין משמע שהלאו שלא יצא בצבא, והעשה נקי יהיה לביתו, לא איירי אלא שלא יצא למלחמה ולא יספק צורכי המלחמה כאשר עושים האישי הירא ורך הלבב, אבל שלא ילך בסחורתו לתועלתו ולהנאתו אין זה בכלל, וכי אם אין לו אומנות אלא זה ימות ברעב או ישאל על הפתחים, והלאו לא יתחלק בין עניים לעשירים [שרק לעשירים שיש להם מה לאכול נאמר], וכן הסמ"ג לא הזכיר בכלל המצוה שלא יצא לסחורה אלא שלא יצא לאחד מן הדברים שכופין את הרבים לצאת ואם ירצה הוא לצאת עובר בלאו ועשה, וכן הרמב"ם בפ"ז ממלכים לא הזכיר שבסחורה אסור.

ומה שכתב **הרמב"ם** בסה"מ שיש איסור לצאת אף לסחורה, כתב הרדב"ז ששיבוש הוא שנפל בספרים, אפשר מן המעתיק בלשון ערבי, או ממעתיק הספר, אבל בלשון ערבי כתוב וז"ל, ואעלה און אל חתן חיצה נפסה מצהי עאן אל כרוגא מן ביתה אעני אל ספר, והכוונה כי החתן בעצמו מוזהר שלא יצא מביתו כלומר לצאת לדרך, ולא בא לומר שלא יצא מביתו כלל אלא שלא יצא לדרך כלומר לצרכי רבים, אבל לצורך עצמו למה לא יצא להרויח לשמח את אשתו אם שאין לו מה יאכל אין לך עצב גדול מזה, יעו"ש.

והנה **החכמת אדם** (כלל קכט ס"ט) פסק כדברי המחמירים שמזכיר **הרדב"ז** בדבריו שם, שאוסרים לצאת אפילו לסחורה, ופוסק, שהנושא אשה צריך לעמוד בעירו שנה תמימה לשמוח עמה, ועל דברי **הרדב"ז** הוא משיג בבינת אדם שם וכותב, שבודאי לא ראה שכן מפורש גם בליקוטי פרדס ובספר החינוך שאסור אפילו לסחורה, ועוד מוסיף וכותב שכן משמע גם במנין המצוות **להרמב"ם** (מ"ע ר"ד). ומה שהקשה **הרדב"ז** שא"כ מי שאין בידו להתפרנס איך יקיים זה ולא שייך לומר שהלאו נאמר לעשיר ולא לעני, י"ל דבודאי אם האשה מוחלת הוא פטור כמו שמצינו בז' ימי המשתה שהאשה יכולה למחול.

אך **בערוך השולחן** (אבהע"ז סי' סד ס"ד) כתב יש מי שרוצה לומר שבשנה ראשונה אין לו לצאת בסחורה למדינה אחרת, ואין עיקר לדברים הללו.

קניית בית קודם הנשואין או לאחריו

תנו רבנן אשר בנה אשר נטע אשר ארש, לימדה תורה דרך ארץ שיבנה אדם בית ויטע כרם ואח"כ ישא אשה.

ביעב"ץ (ד"ה דרך ארץ) כתב שוודאי אין הכוונה שמי שעני צריך להימנע מלישא אשה עד שיהא לו בית, והוסיף שכשהעני נוטל מן הצדקה צריכים הבית דין והציבור להשכיר לו בית אולם אין צריכים לקנות לו בית וליטוע לו כרם.

במהרש"א (ד"ה אשר בנה) כתב, לימדה תורה דרך ארץ שמי שיש לו יעשה כסדר הזה לישא אשה באחרונה'. מלשנונו דייק התורה תמימה (דברים פ"כ ה"ג לא) שרק מי שיש לו ממון להוציא על הכל ינהוג כסדר הזה שיבנה בית קודם ואח"כ ישא אשה, אבל מי שאין לו רק על אחת מאלה אפשר שיברור מה שנחוץ לו יותר, והוסיף שבאמת כן הסברא נותנת, דאם לא תאמר כן מי שהוא עני לא ישא אשה לעולם.

ובעיני כל חי (ד"ה ואך) הביא בשם הבני דוד שת"ח העוסק בתורה אין צריך לעשות כסדר הזה, אלא בתחילה ברוך פרי בטן וכו', אמנם עיין שם מה שנקט בזה הגר"ח פאלאג'.

ובתוכחת חיים (ח"א פרק א מאמר ו) כתב **הגר"ח פאלאג'י** שבזמן הזה יש לישא אשה קודם ואח"כ לקנות בית, דאחסור דרא והטהרה פחתה, ועל כן יש לישא אשה קודם, עיי"ש שהאר"ך בזה.

נשים במלחמה

ויספו השוטרים לדבר אל העם וגו' ר' עקיבא אומר הירא ורך הלבב כמשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה, ר' יוסי הגלילי אומר הירא ורך הלבב זהו המתירא מן העבירות שבידו וכו', בד"א במלחמות הרשות אבל במלחמת מצוה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה, אמר רבי יהודה במה דברים אמורים במלחמות מצוה אבל במלחמות חובה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה.

והנה ממשנה זאת משמע לכאורה שבמלחמת מצוה וחובה גם נשים מחויבות להשתתף בה, ואפילו כלה מחופתה מוציאין בכדי להשתתף בה.

ובמנחת חינוך (מצוה תרג) כתב מכאן להקשות על ספר החינוך שכתב גבי מצות זכירת מחית עמלק, שהמצוה נוהגת רק בזכרים באשר 'כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב ולא לנשים', והרי במלחמת מצוה הכל יוצאין אפילו כלה מחופתה.

והנה פסק **הרמב"ם** כמתניתין (מלכים פ"ז ה"ד) שבמלחמת מצוה הכל יוצאין ואפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה.

והרדב"ז (שם) הקשה וכי דרך הנשים לעשות מלחמה והא כתוב כל כבודה בת מלך פנימה, וכתב וי"ל שכוונתו כיון שחתן יוצא מחדרו, כלה יוצאה מחופתה שאינה נוהגת ימי חופה, ואפשר שבמלחמת מצוה הנשים היו מספקות מים ומזון לבעליהן, וכן המנהג היום בערביות.

מבואר מדברי **הרדב"ז** שכוונת המשנה **והרמב"ם** הוא לא שיוצאת הכלה מחופתה למלחמה, מפני שזה אינו כל כבודה בת מלך פנימה, אלא הכוונה היא שמכיון שהחתן יוצא למלחמה אזי הכלה יוצאה מחופתה לא להמשיך לנהוג ימי חופה.

קביעת זמן המוות

בפוסקים האריכו לדון אדות גדר אימתי קביעת המות. והנה ביומא (פה). אמרו, ת"ר עד היכן הוא בודק עד חוטמו ויש אומרים עד לבו וכו', נימא הני תנאי כהני תנאי דתנאי מהיכן הולד נוצר וכו', אפילו תימא אבא שאול עד כאן לא קאמר אבא שלום התם אלא לענין יצירה דכל מידי ממציעתיה מיתצר אבל לענין פקוח נפש אפי' אבא שאול מודה דעיקר חיותא באפיה הוא דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו.

אמר רב פפא מחלוקת ממטה למעלה אבל מלמעלה למטה כיון דבדק ליה עד חוטמו שוב אינו צריך דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. הרי למדנו מזה שכולם מודים שנשימת החוטם הוא הקובע באדם אם הוא חי או מת, ולא נחלקו אלא אם גם הלב קובע אפילו אם לא בדקו נשימת החוטם.

וכך פסקו הטור והשו"ע (או"ח סי' שכ"ט ס"ד) שאם לא הרגישו בחוטמו חיות אז ודאי מת לא שנא פגעו בראשו תחלה לא שנא פגעו ברגליו תחלה.

ובשו"ת מהרי"ל (ליקוטים אות פו) הובא מעשה שפעם אחת איתנגיד מהר"י סג"ל ע"ה בק"ק דמגנצא, שקורין היצפריט [שבץ או שטף דם מוחי שגרם לשיתוק זמני], ומצאוהו כן שוכב בחדר לימודו. ושכב כן יותר משלשה ימים שלא אכל ולא שתה מאומה ולא היה מזיז שום אבר מכל גופו [כאלו היה מת], והיו הרופאים מנסין אותו בתחיבת מחט לכל השטח גופו, ולא הרגיש עקיצת מחט רק באצבע אחד מן רגליו הרגיש ועדיין היה רוח בנחיריו, והיתה צעקה גדולה וצער בכל הציבור אנשים ונשים וטף, וכל אשר שמעו יאחזמו רעד, וגזרו להתענות כל יום שני וחמישי עד הימים הנוראים ולומר סליחות ככל תענית ציבור, ויהי בחדש תמוז או אב.

וכאשר חזר הרב לבוריו נשאר בביתו עד שהבריא, וכשהלך אח"כ לביהכ"נ ומצא הציבור מתענין ומשלימין התענית שקבלו החזיק להם טובה. ואח"כ חי יותר משלשים שנה ולא שמעתי שהגיד לשום אדם מה היה לו, ואני המלקט בתר לקוטי עד היום כשאני שומע אומרים הפזמון 'רועה ישראל' המסיים "מי יקום יעקב כי קטן הוא", אני זוכר אותו המעשה שהייתי גם שם נער במגנצא.

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' קלב) כתב בדבר ידיעת מיתת האדם מפורש בגמ' יומא (שם) בנפל מפולת על האדם שמפקחין את הגל אפילו בשבת ובודקין עד חוטמו, ונפסק כן ברמב"ם ובשו"ע שאם לא הרגישו שום חיות הוא בדין מת, שהוא בבדיקת הנשימה שאף אם הנשימה קלה מאד עדיין הוא בדין חי, שרואים זאת ע"י נוצה וע"י חתיכת נייר דקה שמשמין אצל החוטם אם לא מתנדנד הוא בחזקת מת.

אבל צריך שיבדקו בזה איזה פעמים שכיון שאי אפשר לאנשים להסתכל אף משך זמן קצר בלא היסח הדעת, יש לחוש שמא נתחזק מעט ונשם איזה נשימות ונחלש עוד הפעם וחזר ונתחזק, ואי אפשר לידע זאת אלא שיבדקו איזה פעמים, ואם יראו שאינו נושם זהו סימן המיתה שיש לסמוך על זה.

אולם כתב שבאדם שנפצע בתאונת דרכים [עקסידענט] או שנפל ממקום גבוה וכיוצא"ב, עינינו הרואות פעמים רבות שעושים הנשמה מלאכותית, ואחר זמן מה חוזר ונושם כרגיל, ואף על פי שבאותה שעה שבאו להצילו רואים שאינו נושם כלל בחוטמו, יש סיכוי ותקוה שיחזור אחר כך לנשום היטב על ידי הנשמה מלאכותית או טיפול רפואי מתאים על ידי הצמדת מכונת נשימה וכיוצא בזה.

המיוחס לגדול מלפני כמה דורות אם יכול לכתוב עליו זקני

בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' סח) כתב, מה ששאלת ממני ידיד נפשי איך אני כותב על הרב חסד לאברהם מר זקני, וממה שכתבתי בשם הגדולים ניכר שהוא זקן זקני.

זאת אשיב ידידי ואור עיני, לא מחכמה שאלת על זה, וכבר ידעת מה שכתב מור"ם בתשובתו למהרש"ל שהשיגו בדקדוק הלשון, אלו דקדוקי עניות.

על כן אני אומר כלך אצל יפות, גופי הלכות המוקפות, דיבורי תוספות, במימר קדישין בעלי אסופות, בחון בהם וחקור בהם והיו לטוטפות.

ואולם חשקתיך ואוהב זאת היתה לי הן תוי ההשב אשיב ולא אאריך בפטפוטי דברים רק אסלקך מיד.

הלא תראה הרב הגדול מהר"ש בן הרשב"ץ כותב אדוני זקני על הרמב"ן בכמה תשובות ומהם סימן ש. והוא שישי להרמב"ן מצד האם כמבואר בתשובותיו (סי' רצא). ופוק חזי ספרן של צדיקים רבני גאוני אשכנז שבזמנינו מר כותב אדוני זקני על הרב הלבוש, ומר כותב על הרב ב"ח, ומר כותב על הרב תוס' יו"ט, וכיוצא, וכמה דורות עברו. והרי אמרו בניזיר (כג): רות בת בנו של עגלון, וכתבו התוספות (שם וביבמות מח) דלאו דוקא בת בנו דהרבה דורות היתה אחר עגלון, וכ"כ הרא"ש בתוספותיו (יבמות שם), והביאו הרב באר שבע בתוספותיו (פ"ק דהוריות).

גם רש"י ז"ל בפסחים (צד:) כתב בן בנו לאו דוקא אלא מזרעו, והנה התוספות בחגיגה (י"ג) פירשו בן בנו לאו דוקא אלא על שם מעשיו וכו' עיי"ש.

וגדולה מזו מצינו דאתמר בי מדרשא (פ' וישלח) שאמר רבינו הקדוש על יעקב אבינו זקני, דאמרו שם דרבינו אמר לרבי אפס כתוב מן עבדך יהודה למרן מלכא אנטונינוס, א"ל רבי מפני מה את מבזה על כבודך, א"ל מה אנא טב מסבי, לא כך אמר כה אמר עבדך יעקב, ופירש במ"ך וכי טוב אני מזקני יעקב עיי"ש. הנה כי כן לא יקשה בעיניך על דברתי בכל מקום אשר אזכיר דבריו של גדול הרב חסד לאברהם ז"ל מר זקני הרב חס"ל, שמענה ואתה דע לך. עכ"ל.

בארך מישרים (סי' ה) כתב שאנו נקראים בני ישראל אע"ג שיש כמה דורות מישראל אבינו עד עתה, עיי"ש.

כיוצא בזה מבואר בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' שיא) שכתב, שאלה אם יש לקרות לאבי זקנו זקני, תשובה, חזינא ליה להרא"ש דקרי ליה לראב"ן זקני, והטור מזכיר סתם כתב ראב"ן, ולטעמיה אזיל דמשמע בטור חו"מ (סי' לג) שמכשיר שלישי בראשון דהביא סברת הרי"ף והרמב"ם דמכשרי, ולא הביא אחריהם אלא דעת ר"ת דפוסל, משמע דאתא למימר דכרבים ס"ל. וכיון שכן איפלג דרא ואין להקפיד. אבל מאן דפוסל שלישי בראשון יש לקוראו זקני כי עדיין הוא נושא משך הזרע.

[נידון זה נוגע להרבה דינים, כמבואר בשו"ת יהודה יעלה (ח"ב סי' קט) שהביא נידון הפוסקים לגבי גט שנכתב בו שם אבי אביו, וכן לענין פריה ורביה אם בני בנים כבנים, ובשערים המצויינים בהלכה (סי' כג סק"ט) דן בזה לגבי מי שאביו מומר, אם אפשר לקרוא לו לתורה בשם אביו אביו].

נתינת מתנות בחתונה

בסוגיין, משרבו מקבלי מתנות, נתמעטו הימים ונתקצרו השנים, דכתיב (משלי טו כז) 'ושונא מתנות יחיה'.

כתב היש"ש (חולין פ"ג סי' ט) שהמחברים השמיטו דבר זה, לפי שאין הכרע בדבר, ומאן דקפיד קפיד, שהרי לא כתיב בקרא ואוהב מתנות ימות, אלא ר"ל שהבוטח בה' ושונא מתנות ומשענתו על המקום, אל תאמר שהוא חייב כמאבד עצמו לדעת אלא יחיה מפי ה' והבוטח בה' חסד יסובבנו, וכמבואר בשו"ע (חו"מ ס' רמט ס"א) שמדת החסידות שלא לקבל מתנה אלא לבטוח בה' שיתן לו די מחסורו שנאמר ושונא מתנות יחיה.

גם בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' עד אות מב) כתב ששונא מתנות יחיה הוא רק זהירות בעלמא בדור הזה, ורוב העולם ידם פשוטה לבל מתנות בשמחה, ואין בזה איסור.

אבל ברמ"א (יו"ד סי' רמו סכ"א) משמע קצת שיש איסור בזה, שכתב שמותר לחכם ותלמידיו לקבל הספקות קבועים מן הנותנים, שעיי"ז יכולים לעסוק בתורה בריוח וכו', אבל אין לו לקבל דורונות מן הבריות, ואע"ג שכל המביא דורון לת"ח כאילו מביא ביכורים, היינו בדורונות קטנים שדרך בנ"א להביא דורון קטן לאדם חשוב אפי"ה הוא עם הארץ.

והנה בשו"ת משנה הלכות (חט"ו סי' רטו) נשאל אם נכון ליתן מתנות לחתן וכלה ביום החופה, שהרי נאמר שונא מתנות יחיה, והשיב, שלא אמרו שונא מתנות יחיה אלא כשהוא נותן מתנה ואינו מקבל מאחרים מתנה, אבל באופן שהוא נותן מתנה ומחכה מהשני לקבל כנגדו מתנה, זה דומה למכירה, שלכן נותן לו כדי שיחזרו ויתנו לו, ולא אמרו שונא מתנות יחיה אלא במקום שהוא מקבל ואינו מחזיר לנותן כלל.

לקיחת מתנות לעונג שבת

באשל אברהם לבעל דעת קדושים (מהדורא תנינא סי' רמב) כתב, אולי לכבוד שבת קודש לא שייך בחינת שונא מתנות, ויכול לאהוב מתנות, כדי שירבה עונג וכבוד שבת קודש, וצל"ע היטב.

בשו"ת שיח יצחק (סי' קכה) הביא דבריו, וכתב לחלוק על דבריו והוכיח כן ממה שאמרו שת"ח יש לו דין שבת, ואעפ"כ מבואר בחולין (מד): שרבי אלעזר לא לקח מתנות ששלחו לו מבית הנשיא, וכשהזמינו אותו לא הלך, אמר אין אתה רוצה שאחיה? הלא כתיב ושונא מתנות יחיה, הרי אף שת"ח נקרא שבת לא מקבל מתנות, וה"ה עבור השבת קודש גם לא יאהוב מתנות.

אמנם כבר האריכו הפוסקים אם 'שונא מתנות יחיה' נאמר גם בתלמיד חכם הלוקח לצורך סיפוקו ולימודו, כמבואר בשדי חמד (מערכת השין כלל יג), ובמראית העין (כתובות קו). כתב שעיי"ה שהת"ח מקבל הוא מזכה לנותן ומתכפרים עוונותיו ולכן צריך לקבל שבה עושה טובה גדולה לנותן, וכן הביא בשם הנחלת יעקב (פרשת לך) שלא ימנע הת"ח מלקבל דורון שהוא עושה טובה לנותן, ועיין עוד בפלא יועץ (ערך בכורים, זריעה) מה שכתב על נתינת מתנות לת"ח, וע"ע בשו"ת שואל ונשאל (ח"ה יו"ד סי' קכא).

בעניין זה יש לציין שבס' משכנות הרועים (מערכת מ אות ט) כתב שבהפקעת הלואתו לא שייך הטעם ששונא מתנות יחיה.

מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול

'ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות' (ויקרא ח ה). עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל (תנחומא קרח ג) כי משה מלך היה, דכתיב (דברים לג ה) 'ויהי בישורון מלך', ותנן מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. והנה משה היה עושה מעשים שאסור לעשותם אפילו עבד עברי לאדונו לרחוץ אותם במים וכו' כל גופם וכל סדר המעשה, ואין לך זלזול גדול מזה, אשר על כן הקדים לומר זה הדבר אשר צוה ה', מפי ה' נאמר לי לעשותו ודוקא זה ולא אחר, כי המלך אסור לעשות כן הגם שיחפוץ למחול, כי דוקא זה הדבר, לצד שהפה שאסר מלך שלא ימחול על כבודו הוא שהתיר צוה לי לעשות.

(אור החיים, ויקרא ח ה)

ארבע כיתות אין מקבלות פני שכניה כת ליצים וכת חניפים וכת שקרים וכת מספרי לשון הרע

היינו שנמנעת מהם עבודת הלב ואלו הן. כת ליצים, הולכי בטל, אינם לוקחים שום דבר בכובד ראש, שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה ה"ז מושב ליצים. כת שקרים, שלוקחים דמיון כמציאות, הוא יטעה את עצמו ולעולם לא תתאמת עבודתו. כת חנפים, הוא שמאמין בכח זולתו שאם יחניפנו יתן לו מה שחסר לו. כת מספרי לשון הרע, זה שמאמין בכח עצמו, 'שפתנו אתנו מי אדון לנו' (תהלים יב ה), הוא חושב להצליח במה שמתכבד בקלון חבירו. אוי לנו כי לוקינו בארבעתם יחדיו.

(מכתב מאליהו)

א"ל הקב"ה לישראל אפי' לא קיימתם אלא קרי"ש של שחרית וערבית אי אתם נמסרין בידם

וצ"ע הא אפי' סח בין תפילה לתפילה חוזר מעורכי המלחמה. ועוד יל"ד מה שפירש"י על אויביכם אתם יוצאים ולא על אחיכם ע"ש, וק' פשיטא. והנלע"ד כמ"ש הרמב"ן בפסוק (דברים לב לו) כי ידין ה' עמו' שאעפ"י שאמנם אנחנו חטאנו מ"מ האומות אינם שונאים אותנו על שחטאנו, אלא אדרבא הואיל שאנו מאמינים בה' א"כ שנאתם מגיע להשי"ת, ע"כ הוא ית"ש יריב ריבו ע"ש. והיינו דקאמר הכהן המשוח מלחמה, אפי' אין לכם אלא זכות שמע ישראל, מ"מ הם אויביכם על שאתם אומרים שמע ישראל, על כן ה' יריב ריבו, ואתם אל ירך לבבכם כי ה' אלקיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם.

(חתם סופר, שופטים)

מאי לאו מיתרו קאתי שפיטם עגלים לעבודה זרה

קשא לפי דרש זה, למה הכתוב רומז על יתרו בדבר גנות שפיטם עגלים לעבודה זרה דעביד בגיותו, והלא התורה צותה אל תונו את הגר, לומר לו זכור מעשיך הראשונים (בבא מציעא נח:). ונ"ל בס"ד דרמזה כאן שבחו לומר כל כך אדוק בעבודה זרה הוה, ועם כל זה זכה להיות גר קדוש, עד שאמר לו משה רבנו ע"ה 'והיית לנו לעינים' (במדבר י לא), כלומר חביב עלינו כבבת עינינו, וגם מזרעו עמדו צדיקים עצומים שהיו גדולי ישראל, וחד מנהון פנחס איש האלקים.

(בן יהודע לרבי יוסף חיים מבגדאד זצ"ל)

רוכשים מנוי לחיילים של תורה!

הצטרף לרבבות מנויי מהדורת 'ודברת בם' ותחוש מחויבות להשלים את חוק לימודך בעזרת 'מת'בתא' תוכל לענות בחיוב על השאלה "קבעת עיתים לתורה?"

**בין אם החברותא נמצא ובין אם לא-
אתה תמיד לומד**

מת'בתא

הביאור הברור והמקיף ביותר!

נערך ע"י צוות ענק של ת"ח מופלגים בסגנון צח ורהוט

להגדיל תורה ולהאדירה

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

'סדר הלכה' לומדים

משנה ברורה - עוז והדר

פירמט פנינים
26 ס"מ

פירמט ענק
31 ס"מ

כמה מעלות טובות

ב- 6 הכרכים החדשים של משנה ברורה עוז והדר נוספו:

- מאות אלפי מראי מקומות וציונים מפורטים בכל הנושאי כלים שבעמוד
- מאות תמונות תלת מימד בצבע מלא להמחשת ההלכות
- הוגהו ותוקנו מאות אלפי שיבושים שהיו בכל הדפוסים
- קיצור ביאור הלכה
- פסקי שו"ע הרב
- פסקי חזון איש
- עימוד מאיר עינים בפאר והדר שטרם נראה כמותו

מעתה

משנה ברורה - עוז והדר

חובה בכל בית, ישיבה, בית מדרש, בית כנסת וספרייה תורנית

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה